

Nr 62.

Ankom till riksdagens kansli den 20 maj 1919 kl. 3 e. m.

Utlåtande, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition angående ombildning av vissa pensions- och ålderdomsunderstödsanstalter till en statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl. dels ock i ämnet väckta motioner.

I den till riksdagen den 9 januari innevarande år avlåtna propositionen angående statsverkets tillstånd och behov hade Kungl. Maj:t i punkt 1 under tionde huvudtiteln föreslagit riksdagen att i avbidan på den proposition, som kunde komma att i ämnet avlåtas, beräkna en förhöjning av det *ordinarie* förslagsanslaget till bestridande av statens bidrag till sjuksköterskors pensionering från 15,000 kronor till 50,000 kronor.

Av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen uppförda anslag.

I punkt 2 under tionde huvudtiteln hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att i avbidan å den proposition, som kunde komma att i ämnet avlåtas, beräkna en förhöjning av det *ordinarie* förslagsanslaget till bestridande av statens bidrag till pensionering av barnmorskor, från 30,000 kronor till 50,000 kronor.

I punkt 3 under tionde huvudtiteln hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att i avbidan på den proposition i ämnet, som kunde komma att avlåtas, beräkna det *ordinarie* förslagsanslaget till gäldande av kostnader för förvaltningen av barnmorskornas pensionsanstalt till oförändrat belopp, högst 11,000 kronor.

I punkt 9 under tionde huvudtiteln hade Kungl. Maj:t vidare föreslagit riksdagen att, i avbidan på proposition angående om organisation av folkskolläraernas pensionsinrättning, småskollärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt och folkskolläraernas änke- och pupillkassa, beräkna för ändamålet under

tionde huvudtiteln -- med uteslutande av de nuvarande anslagen till nämnda anstalter å tillhoppa 4,769,811 kronor — ett belopp av 8,000,000 kronor.

Slutligen hade Kungl. Maj:t i punkt 35 under tionde huvudtiteln föreslagit riksdagen *dels* medgiva, att för år 1920 understöd må enligt de närmare bestämmelser, Kungl. Maj:t kan finna gott meddela, tillerkännas a) äldre behövande folkskollärare, som oförvitligt skött sin tjänst men därifrån erhållit avsked före år 1867, till belopp av 800 kronor, samt b) sådan behövande lärare och lärarinna vid småskola eller mindre folkskola samt biträdande och extra ordinarie lärare och lärarinna vid egentlig folkskola, som efter oförvitlig tjänstgöring under sammanlagt minst femton års tid avgått från tjänsten före utgången av år 1891 samt uppnått en levnadsålder av minst femtiofem år, till ett belopp av 400 kronor, *dels ock* för berörda ändamål anvisa för år 1920 på *allmänna indragningsstaten* ett förslagsanslag av 40,000 kronor.

Prop. nr 336.

Sedermera har Kungl. Maj:t, under åberopande av utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden den 18 mars 1919, i en till riksdagen avlåten, till bankoutskottet remitterad proposition nr 336 föreslagit riksdagen att

dels besluta, att — i stället för folkskollärarnas pensionsinrättning, folkskollärarnas änke- och pupillkassa, småskollärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt och barnmorskornas pensionsanstalt — från och med ingången av år 1920 skall inrättas en statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl. med det verksamhetsområde, som angives i det vid åberopade protokollet fogade förslag till reglemente, skolandet den nya anstalten vid sitt trädande i verksamhet övertaga nyssnämnda pensionsanstalters samtliga tillgångar och förbindelser;

dels bemyndiga Kungl. Maj:t att för den nya anstalten för pensionering av folkskollärare m. fl. utfärda reglemente i huvudsaklig överensstämmelse med nämnda förslag;

dels föreskriva, att de i statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl. icke ingående pensionskassor, som nu förvaltas av direktionen för folkskollärarnas pensionsinrättning, skola till förvaltning övertagas av styrelsen för berörda anstalt enligt de närmare föreskrifter Kungl. Maj:t äger meddela;

dels förklara, att den nu gällande ordinarie staten för folkskollärarnas pensionsinrättning skall från och med den 1 januari 1920 gälla för statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl.:

dels medgiva, att utöver de i oförmälda stat uppförda medel må utgå av de under styrelsen för anstalten ställda medel ett årligt belopp av 10,000 kronor till gäldande av förvaltningskostnader samt av anstaltens

medel ett belopp för år 1920 av högst 15,000 kronor till bestridande av anstaltens organisationskostnader;

dels bemyndiga Kungl. Maj:t att, på förslag av styrelsen för statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl., efter omständigheterna bestämma fördelningen av förvaltningskostnaderna mellan de särskilda av styrelsen förvaltade pensionsanstalterna och pensionskassorna;

dels bestämman, att styrelsen för den nya pensionsanstalten må under år 1920 till skoldistrikt och skolområden av anstaltens tillgångar utlåna högst 1,500,000 kronor till uppförande av skolhus;

dels i riksstaten under tionde huvudtiteln med oförändrat belopp uppföra de nuvarande ordinarie anslagen: »Bidrag till sjuksköterskors pensionering» å 15,000 kronor och »Statens bidrag till pensionering av barnmorskor» å 30,000 kronor;

dels ock — med uteslutande ur riksstaten av de nu under tionde huvudtiteln uppförda ordinarie anslagen: »Kostnaden för förvaltningen av barnmorskornas pensionsanstalt» å 11,000 kronor, »Bidrag till folkskollärarnas pensionering» å 2,260,000 kronor, »Pensionsavgifter till folkskollärarnas pensionsinrättning» å 2,103,000 kronor, »Bidrag till folkskollärarnas änke- och pupillkassa» å 76,811 kronor och »Bidrag till småskollärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt» å 330,000 kronor — därstädes under rubriken »Statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl.» uppföra följande nya ordinarie anslag, nämligen: »Bidrag till folkskollärares m. fl. pensionering» å 6,000,000 kronor samt »Pensionsavgifter till statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl.», förslagsanslag, å 3,725,000 kronor.

Utredningen i ärendet återfinnes i omförmälda statsrådsprotokoll med därvid fogad bilaga, vartill utskottet får hänvisa.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft *dels* en inom andra kammaren av herr *Hansson* i Rättvik väckt motion nr 113, däri hemställts,

Motion II:
113.

»att riksdagen måtte besluta en förhöjning av pensionerade folkskollärares, pensionerade småskollärarynnors och änkors och barns efter avlidna folkskollärare pensioner med 500 kronor från den 1 januari 1919»,

dels en likaledes inom andra kammaren av herr *Welin* jämte två andra av kammarens ledamöter väckt motion nr 397, däri hemställts,

»att riksdagen ville besluta, att för den lärare, som före den 1 januari 1919 uppburit pension från pensionsinrättningen eller före den 1 januari 1920 från understödsanstalten, skall för tiden efter den 1 januari 1920

pensionen höjas med ett belopp, som med 500 kronor överstiger hälften av pensionens eller understödets förutvarande belopp, dock att sålunda förhöjd pension, om den tidigare utgått från pensionsinrättningen, icke må överstiga 1,800 kronor eller understiga 1,000 kronor och, om den tidigare utgått från ålderdomsunderstödsanstalten, icke må understiga 600 kronor.»

Beträffande motiven till framställningarna får utskottet hänvisa till motionerna.

Utskottet.
Förslagets
omfattning.

Det av Kungl. Maj:t framlagda förslaget avser i främsta rummet att ordna tjänste- och familjepensioneringen för småskollärarkåren, distriktsveterinärer, distriktssjuksköterskor och distriktsbarnmorskor.

Småskol-
lärarekåren.

Småskollärarekåren, till vilken höra icke blott lärarna vid småskolorna utan även lärarna vid mindre folkskolor och biträdande lärare vid folkskolor, erhöll liksom folkskollärarna sin lönereglering vid 1918 års lagtima riksdag. Men under det att de ordinarie folkskollärarnas tjänste- och familjepensionering är ordnad genom reglementena för folkskollärarnas pensionsinrättning och folkskollärarnas änke- och pupillkassa, så att pensionerna äro avpassade efter de nya lönerna, ligger småskollärarnas pensionsfråga på ett helt annat sätt. De hava nämligen hittills endast rätt att vid avgång få ett understöd av högst 450 kronor från småskollärarnas m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt och sakna alldeles familjepensionsrätt. Samma rätt till understöd tillkommer även *extra ordinarie* och *vikarierande folkskollärare* samt, under vissa förutsättningar, *slöjdlärare* vid folkskola.

Förslaget innebär nu, att alla dessa lärare, som hittills saknat rätt till efter avlöningen avpassad tjänste- och familjepension, skola i detta avseende *likställas med ordinarie folkskollärare*. Därjämte föreslås, att även andra övningslärare än slöjdlärare skola, under viss förutsättning, kunna få enahanda pensionsrätt, så att sålunda *alla* lärare vid folk- och småskolor få pensionsrätt enligt samma grunder. Förutsättningen för övningslärares pensionsrätt skall vara, att huvudmannen reglerat befattningen med avseende å innehavarens kompetens, till- och avsättning, tjänstgöring och avlöning på sätt, som godkänts av skolöverstyrelsen.

Den sålunda föreslagna likställigheten mellan småskolans och folkskolans lärare har förordats även av lärarlönenämnden i dess betänkanden av den 8 november och 18 december 1915 och de öfver dem avgivna yttranden hava i huvudsak varit tillstyrkande. Enligt lärarlönenämndens förslag

skulle dock småskollärarnas pensionsålder vara 55 år, under det den i propositionen är föreslagen till 60 år liksom för folkskollärare.

Det må framhållas, att likställigheten sträcker sig även till avgifterna, utom i fråga om de extra ordinarie och vikarierande lärarna, vilkas tjänstepensionsavgifter äro lägre än de andras. Skoldistriktet befrias från avgifter, en befrielse som beslöts av föregående års riksdag i fråga om avgifter för ordinarie folkskollärare.

Utskottet har intet att erinra mot den i förslaget genomförda likställigheten.

De sakkunniga, åt vilka Kungl. Maj:t förlidet år uppdrog att utreda frågan om småskollärarnas pensionering, funno det ändamålsenligt, att densamma skulle handhavas av samma pensionsanstalt som folkskollärarnas pensionering. Kungl. Maj:ts förslag ansluter sig till de sakkunnigas mening och innebär alltså sammanslagning av de tre pensionsanstalter, som nu finnas för folkskollärares och småskollärares pensionering, nämligen folkskollärarnas pensionsinrättning, småskollärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt och folkskollärarnas änke- och pupillkassa. Den nya anstalten, som benämnes statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl., skall enligt förslaget jämväl omfatta övriga i propositionen omnämnda befattningshavare: veterinärer, sjuksköterskor och barnmorskor. I följd härav skall även barnmorskornas pensionsanstalt uppgå i den nya anstalten.

Sammanlag-
ning av
pensions-
anstalter.

Den sålunda föreslagna centraliseringen av nu ifrågakommande pensionering av icke statsanställda befattningshavare står i överensstämmelse med riksdagens år 1912 uttalade mening om lämpligheten av det statsunderstödda pensionsväsendets centralisering. Och lönerogleringskommittén har i ett den 1 maj 1919 avgivet utlåtande över de sakkunnigas förslag till det statsunderstödda pensionsväsendets centralisering icke haft något att erinra mot densamma. Den underlättas däraf, att folk- och småskollärarnas tre anstalter redan förvaltas av samma direktion. Utskottet förordar sammanslagningen, under framhållande, att densamma och den form anstaltens reglemente fått visserligen underlättar anslutningen till den nya anstalten även av andra befattningshavare, men icke på något sätt binder riksdagen vid prövningen av om sådan anslutning bör ske.

I följd av sammanslagningen har förslaget kommit att omfatta icke blott de lärare, som nu endast hava rätt till understöd från småskollärarnas ålderdomsunderstödsanstalt utan även dem, som äro delägare i de båda andra pensionsanstalterna, i främsta rummet de ordinarie lärarna vid folkskolor, högre folkskolor och kommunala mellanskolor.

Ändringar i
fråga om
folkskol-
lärares
pensionsrätt.

Vid utarbetandet av den nya anstaltens reglemente har givetvis dessa lärares pensionsrätt lämnats i huvudsak oförändrad, sådan den är enligt nu gällande bestämmelser. Vissa ändringar ha nu dock gjorts av detaljbestämmelser, ändringar som i vissa fall innebära ökning av förmånerna, i andra åter inskränkning. Dessutom hava vissa önskemål, som länge framställts av lärarkårerna, beaktats. Detta gäller särskilt om familjepensionsrätten.

Utskottet, som icke funnit något att erinra mot dessa ändringar i nu gällande bestämmelser, anser sig kunna inskränka sig till att beröra två av dem, vilka synas vara av största principiella betydelse.

Den ena av dessa avser införandet av rätt till *uppskjuten* pension. För närvarande gäller, att den, som avgår i förtid utan rätt till genast börjande pension, förlorar all rätt till pension. Nu föreslås, att han skall äga rätt till uppskjuten pension, som börjar utgå, när han uppnår pensionsåldern eller dessförinnan erhåller invalidpension enligt lagen om allmän pensionsförsäkring. Pensionens belopp skall beräknas försäkringstekniskt, så att den i värde motsvarar de av den avgångne erlagda tjänstepensionsavgifterna samt, därest avgången föranletts av befattningens indragning, jämväl statens och huvudmannens bidrag till pensionsavgifterna.

De sakkunniga för utredning av frågan om centraliseringen av det statsunderstödda pensionsväsendet hava föreslagit, att dylik rätt till uppskjuten pension, skall tillkomma alla de befattningshavare, vilkas tjänstepensionering ordnas av staten. Densamma har av 1917 års riksdag beviljats vissa icke ordinarie befattningshavare vid statens affärsdrivande verk. Den tillkommer även i viss mån delägare i lärarinnornas pensionsanstalt, lasarettsläkarnas pensionskassa och barnmorskornas pensionsanstalt samt sjuksköterskor, som åtnjuta statsbidrag till sin pensionering.

Löneregleringskommittén har i sitt ovannämnda yttrande, ställt sig synnerligen tveksam mot tanken på att i större omfattning, än redan medgivits, införa denna utsträckt pensionsrätt, särskilt vad beträffar de ordinarie statstjänarna.

I detta uttalande torde ligga, att löneregleringskommittén anser, att frågan om sådan rätts beviljande till en tjänstemannagrupp bör avgöras med hänsyn till dess behov och ej rätten fastslås såsom en princip, vilken ovillkorligen skall tillämpas.

Vad nu ifrågavarande läraregrupper beträffar, synes det utskottet, att starka skäl tala för dess beviljande. Erfarenheten visar, att avgång i förtid förekommer bland dem relativt ofta, även bland de ordinarie lärarna, men naturligtvis än mer bland de icke ordinarie med deras mindre fasta anställning. Även när denna avgång är frivillig, kännes det hårt för den

avgående att förlora rätten till pension, som svarar mot de av honom erlagda avgifterna, en pension som han i följd av sin högre ålder icke kan åter förvärva utan att erlagga betungande avgifter. Och ej sällan är avgången icke frivillig utan framtvingad av befattningens indragning i följd av ändring i skolorganisationen. Detta senare, som har betydelse för småskollärarekåren, föranledde lärarlönenämnden att föreslå, att småskollärare skulle hava rätt att kvarstå viss tid i pensionsanstalten efter sin avgång, en anordning som dock icke innebär någon verklig ersättning för den förlorade pensionsrätten.

Och rätten till uppskjuten pension har än större betydelse för de andra tjänstemannagrupper, som propositionen avser, nämligen vissa veterinärer, sjuksköterskor och barnmorskor. Inom dem är i regel anställningen långt mindre fast än den är för en ordinarie statstjänare och övergång till annan verksamhet ofta förekommande. Och såsom ovan anförts hava för närvarande sjuksköterskor och barnmorskor, som avgå i förtid, rätt till uppskjuten pension motsvarande deras egna avgifter.

Utskottet anser sig därför böra förorda, att nu ifrågavarande tjänstemannagrupper erhålla rätt till uppskjuten pension, på sätt i propositionen föreslås, men vill därvid, i anslutning till löneregleringskommitténs uttalande, framhålla, att detta icke får anses såsom prejudicerande i fråga om andra tjänstemannagrupper, speciellt de ordinarie statstjänarna. För att ytterligare förebygga detta vill utskottet föreslå, att i det övergångsstadgande, enligt vilket nu ifrågavarande befattningshavare skola vara underkastade de ändringar i pensionsrätten, som kunna varda fastställda i sammanhang med det statsunderstödda pensionsväsendets centralisering, särskilt må framhållas, att rätten till uppskjuten pension må kunna indragas eller modifieras, därest statsmakterna vid prövning av frågan om denna centralisering skulle så besluta.

För att sätta pensionsanstalten i stånd att hålla reda på sina förbindelser till de i förtid avgångna innehåller förslaget, att den, som avgår i förtid utan att få annan med pensionsrätt förenad befattning, är skyldig att ofördröjligen anmäla sin avgång, vid äventyr att pensionen nedsättes med 10 %. Utskottet anser, att denna bestämmelse kan komma att verka alltför hårt, då fall ju kunna tänkas, att försummelsen att göra anmälan varit ursäktlig. Utskottet vill därför föreslå, att stadgandet ändras därhän, att anmälan skall göras inom viss tid, t. ex. 90 dagar, efter avgången och att pensionen skall i händelse av försummad anmälan minskas, därest icke anstaltens styrelse på grund av särskilda omständigheter finner skäligt medgiva, att denna påföljd icke skall äga rum.

Den andra ovan åsyftade ändringen av de nu gällande bestämmelserna

för ordinarie folkskollärare avser *åldersgränsen* för barnpensionernas utgående. För närvarande är denna gräns 18 år. Sedan länge har det varit ett lärarekårens önskemål att få denna gräns höjd till 21 år liksom i civilstatens och elementarlärarnas änke- och pupillkassor. Propositionen tillmötesgår nu denna önskan. Den föreliggande utredningen visar, dels att befattningshavarnas avgifter äro fullt tillräckliga även efter åldersgränsens höjande, dels att även efter genomförande av denna reform och av övriga föreslagna förbättringar av de nuvarande och blivande delägarnas familjepensionsrätt kassan har ett betydande överskott, som enligt förslaget användes till förbättrande av redan beviljade änke- och barnpensioner. Vid det förhållande, att sålunda denna reform kan genomföras utan kostnad för statsverket, finner sig utskottet böra tillstyrka densamma.

En tredje ändring av nu gällande bestämmelser har varit föremål för olika meningar inom utskottet. Enligt reglementsförslaget kap. II § 5 p. 4 skall den, som i följd av försvagad hälsa eller minskad arbetsförmåga övergår från en befattning med högre till befattning med lägre tjänstepensionsunderlag, äga rätt att behålla det högre pensionsunderlaget, därest han i den förra befattningen räknat minst 15 tjänstår. Dylik rätt tillkommer icke för närvarande delägarna i folkskollärarnas pensionsinrättning. Den kan, såsom i propositionen framhålles, bliva av betydelse särskilt i fråga om skolornas rektorer och föreståndare. Inom utskottet har ifrågasatts, att bestämmelsen skulle ändras på det sätt, att villkoret, att den högre befattningen skulle hava innehafts under minst 15 tjänstår, borde utgå. Utskottet har dock icke ansett sig böra frångå Kungl. Maj:ts förslag. Skulle det framdeles visa sig, att nämnda villkor är för strängt och medför, att stadgandet icke gör avsedd nytta, kan ändring ske.

Distriktsveterinärerna.

I fråga om *distriktsveterinärer*, till vilkas avlöning staten bidrager, föreslog Kungl. Maj:t i proposition nr 222 till 1912 års riksdag, att en pension av 1,500 kronor vid 65 års ålder skulle beredas dem i en för ändamålet upprättad pensionskassa. Riksdagen avtog propositionen och begärde i detta sammanhang en allsidig utredning av frågan om det statsunderstödda pensionsväsendets centralisering.

De med anledning av denna riksdagens skrivelse tillkallade sakkunniga för utredning av centraliseringsfrågan framställde i sitt betänkande angående densamma även nytt förslag till distriktsveterinärernas pensionering, omfattande även familjepensionering med 500 kronors pensionsunderlag. De över detta förslag avgivna yttrandena gå i huvudsak i tillstyrkande riktning, dock att från olika håll yrkats på höjning av pensions belopp.

Det nu föreliggande förslaget ansluter sig till sistnämnda förslags principer, men höjer tjänstepensionsunderlaget till 3,500 kronor och familjepensionsunderlaget till 1,000 kronor. Familjepensioneringen täckes av befattningshavarnas avgifter. Till tjänstepensioneringen bidraga även huvudmän och staten.

Enligt förslaget skall pensionsrätt efter samma grunder (dock med andra pensionsunderlag) tillkomma förutom ovan nämnda distriktsveterinärer även *andra kommunalt anställda veterinärer samt besiktningmän vid under offentlig kontroll ställda slakterier*. För de senare skulle pensioneringen vara obligatorisk liksom för distriktsveterinärerna. För de förra åter skulle pensionsrätten vara beroende på om huvudmannen reglerat befattningen med avseende på innehavarens kompetens, till- och avsättning, tjänstgöring och avlöning på sådant sätt, att regleringen godkänts av medicinalstyrelsen. Någon förpliktelse för huvudmannen att besluta om sådan reglering ifrågasattes alltså icke. Kostnaden för båda dessa gruppers pensionering täckes helt av befattningshavarnas och huvudmännens avgifter.

Utskottet har intet att erinra mot de föreslagna bestämmelserna.

För närvarande lämnar staten ett bidrag av 25 kronor årligen till pensionsavgifter åt sjuksköterskor och barnmorskor, som uppfylla vissa villkor. För de förra erläggas bidragen till de enskilda pensionsanstalter, som upprättats för sjuksköterskepensionering. För de senare erläggas bidragen till barnmorskornas pensionsanstalt, som förvaltas av riksförsäkringsanstalten.

Distriktsjuk-
sköterskor
och distrikts-
barnmorskor.

De nu föreslagna pensionsbestämmelserna äro avpassade efter den organisation av barnmorske- och sjuksköterskeväsendet, som föreslagits i propositionen nr 39 och nr 260 till innevarande års riksdag.

Enligt förslaget skall pensioneringen vara *obligatorisk* för *distrikts-sjuksköterskor* och *distriktsbarnmorskor*. Dessutom öppnas *möjlighet* för huvudmännen att genom befattningarnas reglering bereda pensionsrätt även åt vissa andra sjuksköterskor och barnmorskor, som äro anställda hos kommun, å lasarett, barnbördshus o. s. v. samt åt husmödrar vid dylika inrättningar och åt föreståndarinnor vid godkända sjuksköterskebyråer.

Liksom skoldistriken äro befriade från bidrag till sina lärares pensionsavgifter, föreslås detsamma i fråga om huvudmännen för sjuksköterskor och barnmorskor. Detta motiveras med avseende på distriktssjuksköterskorna och distriktsbarnmorskorna därmed, att de i propositionen om inrättande av dylika befattningar föreslagna statsbidragen till huvudmännen bestämts med hänsyn tagen till att inga pensionsavgifter skulle erläggas

av huvudmännen. Och vad de övriga angår, framhålles, att den ekonomiska hjälp, staten vill giva för att befrämja reformer i fråga om deras ställning, ej kan givas under mera effektiv form än genom att ordna deras pensionering utan kostnad för huvudmännen.

Utskottet har intet att erinra mot de föreslagna bestämmelserna.

Som vanligt vid varje pensionsreglering har det varit nödvändigt att stadga vissa övergångsbestämmelser, olika för de olika grupperna. Utskottet har intet att erinra mot desamma.

Motionerna
II: 113 och
II: 397.

Vad beträffar förut omförmälda motion av herr Hansson i Rättvik, anser utskottet, att dess syfte att förbättra pensionerade folkskollärares och småskollärares samt änkors och barns efter avlidna folkskollärare pensioner vinnes genom de i propositionen föreslagna övergångsbestämmelserna.

Herr Welins m. fl. motion är föranledd av nu förevarande proposition och hemställes i motionen om sådan ändring av mom. 2 i de föreslagna övergångsstadgandena för folk- och småskollärarna, att pensionsförhöjningen skulle bli 200 kronor större än enligt propositionen, där ej maximibestämmelserna reducera förhöjningen. Utskottet anser sig icke kunna gå längre än i propositionen föreslagits.

Kostnaderna.

I propositionen föreslås uppförandet av följande ordinarie anslag	
bidrag till folkskollärares m. fl.:s pensionering.....	kronor 6,000,000: —
pensionsavgifter till statens anstalt för pensionering	
av folkskollärare m. fl. förslagsanslag	» 3,725,000: —
bidrag till sjuksköterskors pensionering *).....	» 15,000: —
statens bidrag till pensionering av barnmorskor *)	» 30,000: —
	<hr/>
	Summa 9,770,000: —

De båda sist omnämnda anslagen avse pensionsavgifter för sjuksköterskor och barnmorskor, som hava rätt till bidrag enligt äldre bestämmelser men icke enligt de nu föreslagna.

I statsverkspropositionen hade för samma ändamål uppförts anslag med följande belopp:

*) Oförändrat.

för lärarekårens pensionering.....	kronor 8,000,000: —
» sjuksköterskors »	» 50,000: —
» barnmorskors »	» 50,000: —
till barnmorskornas pensionsanstalt.....	» 11,000: —
	<hr/>
	Summa 8,111,000: —

Dessutom hade å allmänna indragningsstaten äskats ett anslag å 40,000 kronor till understöd åt äldre behövande folk- och småskollärare m. fl.

Den kostnadsberäkning, som anföres i propositionen, grundar sig emellertid bland annat på en räntefot av 4 %. Då fondbildningen i av staten övertagen pensionsförsäkring, såsom även i propositionen framhålles, icke har annan uppgift än att så vitt möjligt rättvist fördela pensionskostnaderna på de olika generationerna av skattedragande, synes det utskottet icke lämpligt att grunda beräkningen av statens kostnader på en räntefot, vilken är väsentligt lägre än den, som är för närvarande och antagligen för en avsevärd tid framåt gällande. Om räntefoten antages till 5 %, kommer, enligt vad den som utfört kostnadsberäkningen meddelat, den årliga kostnaden för statsverket att nedgå så mycket, att det anslag, som för år 1920 behöver upptagas i budgeten, torde kunna nedsättas med 1,500,000 kronor. Då emellertid beräkningen nu ej kan göras om efter den högre räntefoten, utan nedsättningen endast är approximativt uppskattad, torde det vara lämpligast att för år 1920 de båda anslagen »bidrag till folkskollärarnas m. fl. pensionering» och »pensionsavgifter till statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl.» sammanslås till ett enda anslag, »bidrag till statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl.» å 8,225,000 kronor. Det må framhållas, att denna ändring av räntefoten icke innebär någon ändring av befattningshavarnas och huvudmännens avgifter, utan endast av statens beräknade kostnader.

Ovan omförmälda anslag å 40,000 kronor från allmänna indragningsstaten torde vid det förhållande, att de understöd, som detsamma avser, skola utgå från den nya pensionsanstalten, icke vara erforderligt.

Anslagen till »bidrag till sjuksköterskornas allmänna pensionering» och »statens bidrag till pensionering av barnmorskor», torde däremot bära utgå med oförändrade belopp å respektive 15,000 kronor och 30,000 kronor.

När den nya anstalten kommit till stånd, bör den noggrannare beräkna storleken av statsbidraget och därvid åter uppdelat detsamma i ett fixt anslag »bidrag till folkskollärarnas m. fl. pensionering» och ett förslagsanslag »pensionsavgifter till statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl.»

Utskottet hemställer,

att riksdagen må

1:o) *dels* besluta, att — i stället för folkskollärarnas pensionsinrättning, folkskollärarnas änke- och pupillkassa, småskollärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt och barnmorskornas pensionsanstalt — från och med ingången av år 1920 skall inrättas en statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl. med det verksamhetsområde, som angives i det vid statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden den 18 mars 1919 fogade förslag till reglemente; skolande den nya anstalten vid sitt trädande i verksamhet övertaga nyssnämnda pensionsanstalters samtliga tillgångar och skulder;

dels bemyndiga Kungl. Maj:t att, med iakttagande jämväl av de av utskottet här ovan angivna synpunkter, för den nya anstalten för pensionering av folkskollärare m. fl. utfärda reglemente i huvudsaklig överensstämmelse med nämnda förslag;

dels föreskriva, att de i statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl. icke ingående pensionskassor, som nu förvaltas av direktionen för folkskollärarnas pensionsinrättning, skola till förvaltning övertagas av styrelsen för berörda anstalt enligt de närmare föreskrifter Kungl. Maj:t äger meddela;

dels förklara, att den nu gällande ordinarie staten för folkskollärarnas pensionsinrättning skall från och med den 1 januari 1920 gälla för statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl.;

dels medgiva, att utöver de i omförmälda stat uppförda medel må utgå av de under styrelsen för anstalten ställda medel ett årligt belopp av 10,000 kronor till gäldande av förvaltningskostnader samt av anstaltens medel ett belopp för år 1920 av högst 15,000 kronor till bestridande av anstaltens organisationskostnader;

dels bemyndiga Kungl. Maj:t att, på förslag av styrelsen för statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl., efter omständigheterna bestämma fördelningen av förvaltningskostnaderna mellan de sär-

skilda av styrelsen förvaltade pensionsanstalterna och pensionskassorna;

dels bestämma, att styrelsen för den nya pensionsanstalten må under år 1920 till skoldistrikt och skolområden av anstaltens tillgångar utlåna högst 1,500,000 kronor till uppförande av skolhus;

dels i riksstaten under tionde huvudtiteln med oförändrat belopp uppföra de nuvarande ordinarie anslagen: »Bidrag till sjuksköterskors pensionering» å 15,000 kronor och »Statens bidrag till pensionering av barnmorskor» 30,000 kronor;

dels ock — med uteslutande ur riksstaten av de nu under tionde huvudtiteln uppförda ordinarie anslagen: »Kostnaden för förvaltningen av barnmorskornas pensionsanstalt» å 11,000 kronor, »Bidrag till folkskollärarnas pensionering» å 2,260,000 kronor, »Pensionsavgifter till folkskollärarnas pensionsinrättning» å 2,103,000 kronor, »Bidrag till folkskollärarnas änke- och pupillkassa» å 76,811 kronor och »Bidrag till småskollärares m. fl., ålderdomsunderstödsanstalt» å 330,000 kronor — därstädes uppföra ett nytt ordinarie anslag under rubriken »Bidrag till statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl.», förslagsanslag, 8,225,000 kronor.

2:o) att ovanberörda motion II: 113 må anses besvarad genom utskottets hemställan under 1:o) här ovan samt

3:o) att ovanberörda motion II: 397 ej må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 20 maj 1919.

På bankoutskottets vägnar:

ERNST HEDENSTIERNA.

Vid detta ärendes slutbehandling hava närvarit:

av första kammaren: herrar *Hedenstierna, Gustafsson, Neiglick, Wickman, Roos, Enhörning, Hedenström* och *Schyller* samt

av andra kammaren: herrar *Kristensson, Bogren, Sommelius, Jonsson* i Gumboda, *Edbom, Lindvall, Bäcklund* och *Hagman*.

Reservation

av herr *Bäcklund*, som i avseende å det vid propositionen fogade reglementsförslaget (kap. II § 5 p. 4) yrkat, att punkten skulle erhålla följande lydelse:

4. Den, som i följd av försvagad hälsa eller minskad arbetsförmåga övergår från befattning med högre till befattning med lägre tjänstepensionsunderlag, må efter ansökan hos pensionsanstalten få behålla det högre tjänstepensionsunderlaget. (Jfr sid. 8 här ovan.)